

3. Ekonomická výkonnost ČR, SR a Rakouska podle vývoje HDP

Rakouská ekonomika pochopitelně nezažila začátkem 90. let minulého století propady výkonnosti, které byly v ČR a SR spojeny přechodem k tržní ekonomice. „Šoková terapie“¹ - kterou uplatnilo Polsko a tehdejší Československo (poté federace České a Slovenské republiky), nikoli však Maďarsko, které zvolilo strategii postupných změn probíhajících už nejméně dvě desetiletí předtím -, přinesla prudký ekonomický propad. Byl hlubší na Slovensku než v České republice.

2.1. Období federace ČR a SR a první roky samostatných států

Začátek přechodu k tržní ekonomice v ČR a SR

„Šoková terapie“ přechodu od plánem řízené ekonomiky k ekonomice založené na tržních principech spočívala především v liberalizaci cen a mezd, v povolení soukromého podnikání, privatizaci a v zavedení vnitřní směnitelnosti koruny. Byly také zrušeny cenové subvence, především u zemědělských produktů.

Transformační propad byl v letech existence společného státu v letech 1990-1992 významně hlubší na Slovensku než v ČR s meziroční propadem HDP reálné o 17,5 % v roce 1991...

Provedení výše uvedených změn „šokem“, tj. ve velmi krátkém časovém horizontu podle dokumentu o transformaci české ekonomiky měly pochopitelně bezprostřední dopad na ekonomickou výkonnost země.

Podle Historické ročenky národních účtů², která zachycuje i roky 1990 až 1992 zvláště v indikátorech za Českou a zvláště za Slovenskou republiku, byl transformační propad bolestivější na Slovensku. Tamější HDP se v reálném vyjádření snížil v roce 1991 proti roku 1990 o 17,5 %, o rok později pak činil meziroční pokles slovenské ekonomiky dalších 5,8 %. Za pouhé dva roky tak klesla slovenská ekonomika reálně o 22,3 %.

... a za oba roky 1991 a 1992 se výkonnost ekonomiky SR snížila o 22,3 %, obdobný byl i pokles výkonnosti odvětví

I když v roce 1992 již zaznamenal zejména zahraniční obchod SR opětovný silný meziroční růst a kladné znaménko změny bylo patrné také u výdajů na konečnou spotřebu, byl propad v roce 1991 tak obrovský, že nemohl být i přes růsty v dalším roce kompenzován. Za pouhé dva roky (1991 a 1992), než skončilo federativní uspořádání České a Slovenské republiky, klesla proti úrovni roku 1990 výkonnost hospodářství Slovenska o téměř čtvrtinu, jak již bylo zmíněno.

O pětinu poklesla za roky 1991 a 1992 i hrubá přidaná hodnota tvořená odvětvími slovenské ekonomiky – celkově se podle tohoto indikátoru slovenská ekonomika proti české za pouhé dva roky „zmenšila“ (podle podílu, v jakém byla hrubá přidaná hodnota slovenského hospodářství vůči českému)

Zdroje, vytvářené v odvětvích slovenské ekonomiky v podobě hrubé přidané hodnoty, poklesly o pětinu (-20,3 %), z toho v roce 1991 meziročně o 15,3 % a v roce 1992 meziročně o dalších 6,5 %. Lze předpokládat, že svoji roli sehrávalo i nové nazírání na některé skutečnosti spojené se strukturou ekonomiky a dalšími vlivy a pod tímto úhlem pohledu došlo např. k utlumování zbrojní výroby v podnicích na středním Slovensku (Martin) nebo posléze i k restrukturalizaci největšího slovenského podniku, Východoslovenských železáren.

Důkazem toho, že se slovenské hospodářství vůči českému za dva roky do skončení federace „zmenšilo“, je pokus o vyjádření změněné relace – tj. kvantifikace, v jakém vztahu (podílu) byla hrubá přidaná hodnota v daném odvětví na Slovensku oproti hrubé přidané hodnotě daného odvětví v ČR v roce 1990 a v roce 1992. V roce 1990 představovala hrubá přidaná hodnota v SR 47,7 % hrubé přidané hodnoty vytvořené v ekonomice ČR. V roce 1992 to už ale bylo jen 39,8 %, přičemž ve všech odvětvích s výjimkou tří se takto vyjádřená proporce ve výkonnosti obou ekonomik zhoršila v neprospěch Slovenska (jen ve stavebnictví a

¹ Stoupenci gradualismu se nejvíce obávali toho, že šoková terapie bude mít příliš vysoké náklady v podobě velkého hospodářského poklesu. „Gradualisté“ věřili, že transformaci lze uskutečnit bez velkého hospodářského poklesu, bude-li rozložena do delšího období a státem pečlivě řízena. Bude-li stát otevírat domácí trhy zahraniční konkurenci pomalu a postupně, dá domácím výrobcům čas, aby se adaptovali na nové podmínky a nevystavil je náhlému šoku. Postupná a pomalejší liberalizace trhů si také nevyžádá tak drastická stabilizační opatření, podniky nebudou vystaveny šoku v podobě rozpočtové a měnové restriktive a nebude ani nutná tak velká počáteční devalvace domácí měny. „Gradualisté“ věřili, že strategie pomalejší transformace nepovede k hospodářskému poklesu. „Šokoví terapisté“ naopak považovali přechodný hospodářský pokles za nevyhnutelný pro uskutečnění hlubokých strukturálních změn v ekonomice a pro restrukturalizaci podnikové sféry. Nevěřili přitom, že by stát dokázal takové procesy efektivně řídit a kontrolovat. Více v Holman, R. (2000). Transformace české ekonomiky v komparaci s dalšími zeměmi střední Evropy. CEP – centrum pro ekonomiku a politiku, Praha, 2000. ISBN 80-902795-6-2. Str. 21-23. http://cepin.cz/docs/dokumenty/Transformace_holman.pdf

² Historická ročenka národních účtů, ČSÚ a SSÚ, Praha 2011. https://www.czso.cz/csu/czso/5013-12-n_2012-14

v prvovýrobních odvětvích, tj. v úhrnu za zemědělství, lesnictví, rybařství pak také v těžbě a dobývání byla proporce hrubé přidané hodnoty na Slovensku vyšší v roce 1992 než tomu bylo v roce 1990.³

Fixní investice a výdaje domácností na konečnou spotřebu klesly na Slovensku za roky 1991 a 1992 proti úrovni roku 1990 zhruba o pětinu, export zboží a služeb o třetinu jejich import byl dokonce jen poloviční

O více než pětinu poklesly v úhrnu za roky 1991 a 1992 proti roku 1990 reálné výdaje slovenských domácností na konečnou spotřebu (-20,7 %), zhruba stejně i investice (tvorba hrubého fixního kapitálu -19,2 %). V obou případech byl, stejně jako u většiny ostatních složek HDP, výrazně hlubší propad bezprostředně po společenském posunu, tj. mezi roky 1990 a 1991. Dokonce o více než třetinu se v roce 1991 meziročně propadl slovenský export zboží a služeb (-35,4 %). Utlumená domácí poptávka na Slovensku pak drasticky zredukovala i jejich import, a to na polovinu (-47,5 %).

Co se týká poklesů v roce 1992, je evidentní, že meziroční růst některých položek výdajů na HDP (tabulka 1), byl způsoben velmi slabou srovnávací základnou předchozího roku.

Tabulka 1: Vývoj HDP a jeho složek v ČR a SR za období federace (1990-1992) a v letech 1993-1997 (meziroční změny v %, HDP a jeho složky v reálném vyjádření)

Slovenská republika

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
HDP	-17,5	-5,8	0,0/ +7,2*	+3,6/ 6,2*	+8,1/ +7,9*	+6,7/ +6,9*	+5,7/ +4,4*
Výdaje domácností na konečnou spotřebu	-24,0	+4,5	-5,5	+0,2	-4,6	+8,9	+8,0
Výdaje vlády na konečnou spotřebu	-17,7	+8,7	-2,2	-3,2	+10,6	+11,1	+0,4
Tvorba hrubého fixního kapitálu	-12,0	-7,0	-2,1	-0,6	+13,5	+30,1	+14,0
Export zboží a služeb	-35,4	+29,4	+9,3	+12,2	+7,4	-1,4	+10,0
Import zboží a služeb	-47,5	+40,0	+7,6	-3,2	+6,8	+17,6	+10,2

Pozn.: * Ve druhém řádku u HDP uvedena data z Eurostatu, na základě národních statistik, podle ESA 95

Pramen: Historická ročenka národních účtů

Česká republika

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
HDP	-10,0	- 2,0	+1,2	+2,9	+6,2	+4,5	- 0,9
Výdaje domácností na konečnou spotřebu	-17,8	+ 4,5	+1,3	+4,7	+4,6	+7,4	+1,6
Výdaje vlády na konečnou spotřebu	- 5,3	+ 4,6	+1,1	+4,0	-0,9	- 1,2	+3,3
Tvorba hrubého fixního kapitálu	-24,6	+10,4	+7,2	+11,7	+23,3	+ 9,1	- 6,5
Export zboží a služeb	-13,3	+ 8,7	+14,1	+3,8	+18,9	+ 6,5	+9,7
Import zboží a služeb	-31,0	-12,1	+19,0	+14,9	+23,2	+12,0	+6,6

Pramen: Historická ročenka národních účtů

Česká ekonomika neoslabila v letech 1991 a 1992 tolik jako slovenská...

V České republice byl propad HDP reálně v meziročním vyjádření let 1991 a 1992 méně prudký než na Slovensku - v roce 1991 klesl o desetinu, v roce 1992 o další dvě procenta. Mírnější byl v České republice oproti SR v roce 1991 také pokles v zahraničním obchodě (-13,3 % export a -31 % import) stejně jako ve výdajích vládních institucí, kde byl rozsah poklesu jen asi třetinový (-5,3 %). Naopak hlouběji než na Slovensku klesly v ČR fixní investice – až o čtvrtinu (- 24,6 %) zatímco na Slovensku o 17,7 %.

... protože už v roce 1992 se objevily ve většině položek výdajů na HDP meziroční růsty - výjimkou byl zahraniční obchod, když slovenský export i import stoupl oproti ČR rychleji

Rok 1992 v ČR však již ukázal ve struktuře výdajů na HDP opětovné meziroční růsty s výjimkou pokračujícího snižování dovozů a snižování zásob, které ukazovalo na velmi křehkou poptávku. Navíc meziroční přírůstky spotřeby a investic, ale i exportu, byly ovlivněny velmi nízkou srovnávací základnou roku 1991 - výdaje domácností na konečnou spotřebu v ČR stouply o 4,5 % ve srovnání s meziročním propadem v roce 1991 o 17,8 %, obdobně výdaje vládních institucí s +4,6 % proti -5,3 % v roce 1991.

³ Svoji roli mohly hrát i způsoby provádění privatizace státních podniků.

Nejen vývoj fixních investic...

Nízké srovnávací základně lze připsat i opětovný návrat k růstu fixních investic v České republice, na rozdíl od Slovenska, kde ještě i v roce 1992 pokračoval jejich meziroční pokles.

... ale i dalších položek výdajů na HDP ukázaly, že transformační „šoková terapie“ měla vyšší účinek v ČR než v SR

„Léčba šokem“ - bráno jen podle výsledků výdajové strany HDP v letech 1991 a 1992 - tedy České republiky „prospěla“ více než Slovensku. Návraty k růstu ekonomiky byly u většiny složek výdajové strany HDP ČR rychlejší. Stejně tak pokračující pokles HDP byl v ČR v roce 1992 oproti Slovensku mírnější.

3.2. Srovnání vývoje ČR a SR po vzniku samostatných států do roku 1997

Transformační propad ekonomiky trval v ČR šest let, na Slovensku osm let

Délka transformačního propadu byla delší na Slovensku, než v České republice. Ekonomika ČR dosáhla úrovně HDP z roku 1990 v roce 1996 (index 102,0 reálně při 1990=100). To se sice zdá být doba relativně dlouhá, ovšem Slovensku trvalo ještě další dva roky, než se mu v roce 1998 podařilo přesáhnout úroveň svého HDP z roku 1990 (index 102,5 reálně při 1990=100).

Stejná proporce pokud jde o překonávání transformačního propadu platila i pro výkonnost měřenou podle hrubé přidané hodnoty (v ČR v roce 1996 index 101,4 reálně, na Slovensku byla úroveň roku 1990 překonána až v roce 1998 s indexem hrubé přidané hodnoty 102,0).

Na Slovensku byla materiální kvalita života domácností podle jejich výdajů na konečnou spotřebu nad úroveň roku 1990 až po dvanácti letech, v ČR po šesti letech

Slovenské domácnosti trpěly transformací více než české, měříme-li věc podle doby, po kterou trval transformační propad jejich výdajů na konečnou spotřebu. V České republice byly proti roku 1990 výdaje domácností poprvé vyšší v roce 1996 (index 101,3). Ovšem na Slovensku se materiální kvalita života domácností měřená jejich výdaji na konečnou spotřebu dostala nad úroveň roku 1990 poprvé až v roce 2002 (!) s indexem 102,3. Transformační propad takto vyjádřené životní úrovně trval v SR dlouhých dvanáct let, v České republice pak šest let.

Slovensko i Českou republiku táhla ve výkonnosti po roce 1992 především export a import zboží a služeb

Obdobně později oproti ČR zahájily na Slovensku růstovou trajektorii další složky výdajů na HDP po propadech z počátku 90. let. Obě ekonomiky byly taženy vzhůru dynamikou zahraničního obchodu (graf 12), ovšem vzhledem k nižšímu podílu čistého exportu ve struktuře HDP mají v obou ekonomikách vyšší váhu výdaje na konečnou spotřebu. Jejich dynamika v kumulacích s bází roku 1990 sledovala v ČR od roku 1992 do roku 1996 velmi těsně dynamiku HDP, na Slovensku byla zřetelně pod jeho úrovní. Výdaje vládních institucí se totiž dostaly na úroveň roku 1990 až v roce 1996, zatímco v ČR se jejich propad zastavil už v roce 1993.

Do roku 1995 zasahoval slovenskou ekonomiku negativně úbytek investic, zejména investic do zásob, tvorba hrubého kapitálu byla vyšší oproti základně roku 1990 až teprve v roce 1996 - v ČR už v roce 1994

Z podstaty velmi volatilní vývoj investic do fixních aktiv, ale zejména do zásob, zasáhl do poloviny 90. let negativním způsobem více ekonomiku Slovenské republiky. Docházelo zejména k velkým úbytkům zásob, neboť tvorba hrubého kapitálu jako celek (investice do fixních aktiv a do zásob) činila v SR období 1991-1995 v jednotlivých letech jen polovinu až tři čtvrtiny úrovně roku 1990.

V České republice byl propad rovněž značný, ovšem relativně brzy, už v roce 1994, přišlo oživení a tvorba hrubého kapitálu přesáhla úroveň 1990. Na Slovensku k tomu došlo až v roce 1996.

Později, v letech 1994-1997, vykazala ČR kumulativní růst tvorby hrubého kapitálu, zatímco SR pokles

Průměrné kumulativní růsty investic do fixních aktiv a do zásob v ČR za období 1994-1997 představovaly ročně až čtvrtinu (+24,8 %), zatímco na Slovensku šlo naproti tomu o významný až desetinový pokles (-9,7 %). V SR stál za tímto relativně dlouhým nepříznivým vývojovým obdobím především přetrvávající pokles zásob, neboť samotná tvorba hrubého fixního kapitálu v tomto pojetí průměrných kumulativních růstu za období 1994-1997 dosahovala +5,3 %.

Slovensko bylo zasaženo transformací své ekonomiky k tržnímu prostředí tvrději, než Česká republika...

V úhmu tak lze říci, že Slovensko utrpělo co do propadů své ekonomiky po roce 1990 významně více než ČR. K návratu na růstovou trajektorii došlo později - HDP v reálném vyjádření přesáhl úroveň roku 1990, kdy bylo Slovensko ještě součástí federace s ČR, až v roce 1998, zatímco Česká republika již v roce 1996, jak bylo zmíněno.

... jak vlivem pomalejšího oživení investic...

O dva roky déle oproti České republice čekalo v transformačním období Slovensko také na oživení investic do fixních aktiv a zásob (1996 proti 1994 v ČR). Pokud je o samotné fixní investice, činil rozdíl pouhý rok. Česká ekonomika totiž co se týká překonání úrovně nainvestovaných objemů peněz do fixních aktiv převýšila úroveň z roku 1990 nikoli už v roce 1994, jako to platilo pro tvorbu hrubého kapitálu, ale až v roce 1995 (i když velmi silným meziročním růstem o 23,3 %, což představovalo proti bázi roku 1990 přírůstek 22,9 %).

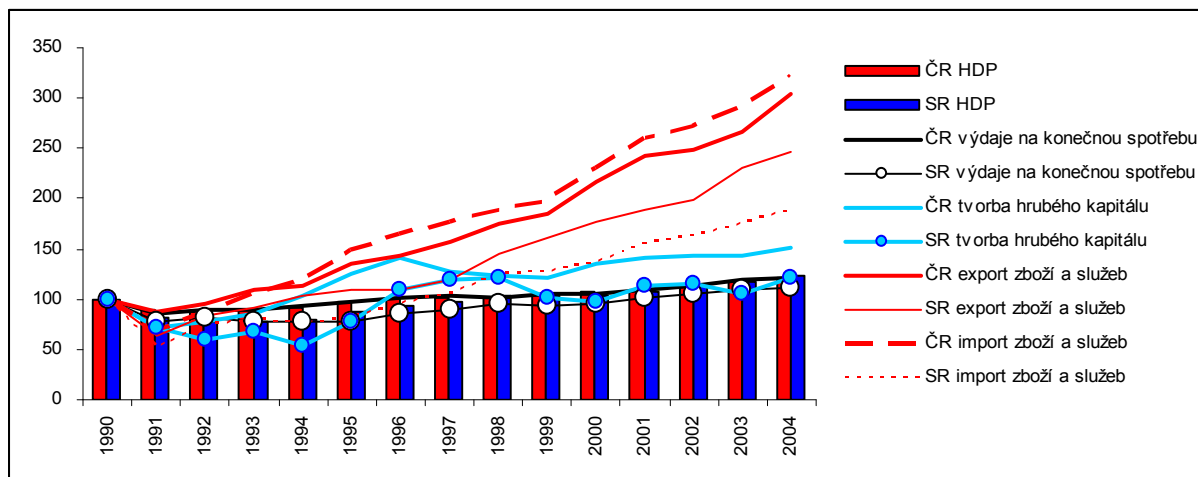
...tak i zahraničního obchodu se zbožím a službami, jehož dynamiku v ČR nezpomalila ani recese po měnové krizi v letech 1997 a 1998

Také v zahraničním obchodě se zbožím a službami byl nástup oživení na Slovensku mírně pomalejší, než tomu bylo v České republice. ČR velmi úspěšně překonala nálepku země exportující především na tzv. „měkké východní trhy“ a přeorientování vývozu zboží do západních zemí Evropy proběhla v 90. letech relativně rychle. I když bez hlubší teritoriální analýzy nelze doložit v této studii, kdy přesně k tomu začalo docházet, zůstává faktem, že už v roce 1993, tedy po rozpadu federace, byl objem exportu z České republiky reálně nad úroveň roku 1990 (+8,8 %). Dokonce i v letech recese po měnové krizi, tj. 1997 a 1998, neklesaly meziročně objemy vývozu, ale ani dovozu zboží a služeb do České republiky, přestože tato recese oslabila domácí poptávku (meziroční přírůstky toků zboží a služeb v těchto letech pouze zpomalily).

Příčinou toho, že toky zboží služeb na Slovensko dosáhly úrovně roku 1990 až po šesti letech transformace, byl především jejich meziroční propad na polovinu už v roce 1991; exporty meziročně ožily v ČR i SR již v roce 1992

Na Slovensku oproti ČR překonal export zboží a služeb úroveň roku 1990 v roce 1994, tedy o rok později než v ČR. I to však lze pokládat za úspěch, neboť země „doplácela“ (významně i z pohledu zaměstnanosti) na podstatnou redukcí důležitých exportních odvětví (zbrojní průmysl na středním Slovensku). Objem dovozů zboží a služeb na Slovensko překonal úroveň z roku 1990 až v roce 1996, o celé čtyři roky později než tomu bylo v ČR. Je však nutné přiznat, že příčinou nebyla přetrvávající nízká domácí poptávka po dovozech. Vývoj totiž ovlivnil především velmi prudký propad dovozů v roce 1991 (na téměř polovinu s indexem 52,5). Meziročně totiž objemy dovozů na Slovensku začaly růst už v roce 1992, tedy stejně jako tomu bylo v České republice.

Graf 13: Vývoj HDP a jeho hlavních složek v České republice a na Slovensku v letech 1990-2004 (1990=100)

Pramen: Historická ročenka národních účtů

3.2.1. Inflační vliv působící na spotřebu domácností

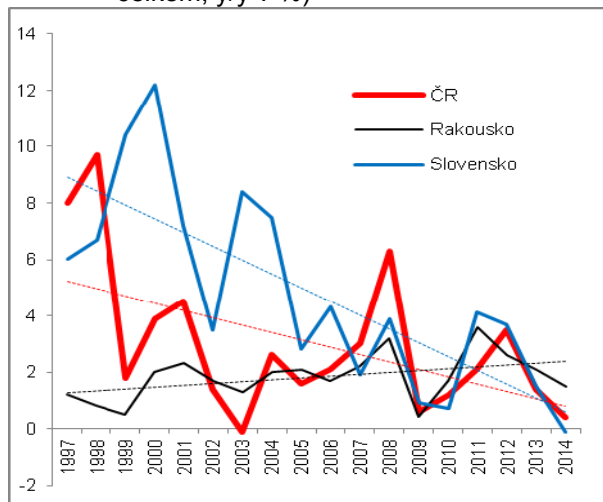
„Nejbolestivější“ byl průběh transformace pro slovenské domácnosti – jejich výdaje na konečnou spotřebu překonaly úroveň roku 1990 až po dvanácti letech, zatímco v ČR po šesti letech

Slovenské domácnosti spotřebovaly od roku 1991 do roku 2001 ve srovnání s rokem 1990 každoročně méně. Teprve v roce 2002, po dvanácti letech, jejich výdaje na konečnou spotřebu převýšily výdaje bazického roku. V České republice k tomu došlo již v roce 1996. Opět, jako u několika dalších ukazatelů, je nepříznivý vývoj na Slovensku možné připsat, hlubokému propadu v roce 1991 (o čtvrtinu), který však nebyl dramaticky horší než v ČR (-24 % proti -17,8 % v České republice). Ovšem jestliže v roce 1996 v ČR poprvé převýšily výdaje domácností na konečnou spotřebu úroveň roku 1990, pak na Slovensku byly stále ještě o 22 % nižší. Pod úrovní roku 1990 končily neustále, až do

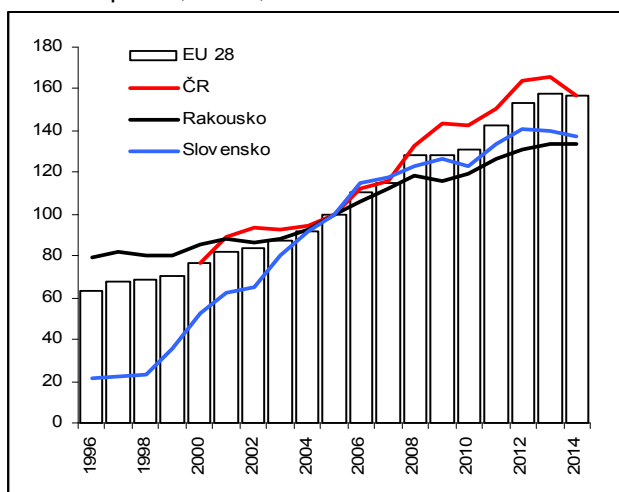

roku 2002 i přesto, že během tohoto dlouhého období celkem v šesti letech vykazovaly meziroční přírůstky. Ty však byly příliš slabé na to, aby stačily vykompenzovat roky meziročních poklesů či stagnace a čtvrtinový propad z roku 1991.

Graf 14 Vývoj cen spotřebitelských cen (HICP celkem, y/y v %)

Graf 15 Vývoj cen energií (elektrina, plyn, ostatní paliva; HICP, 2005=100)

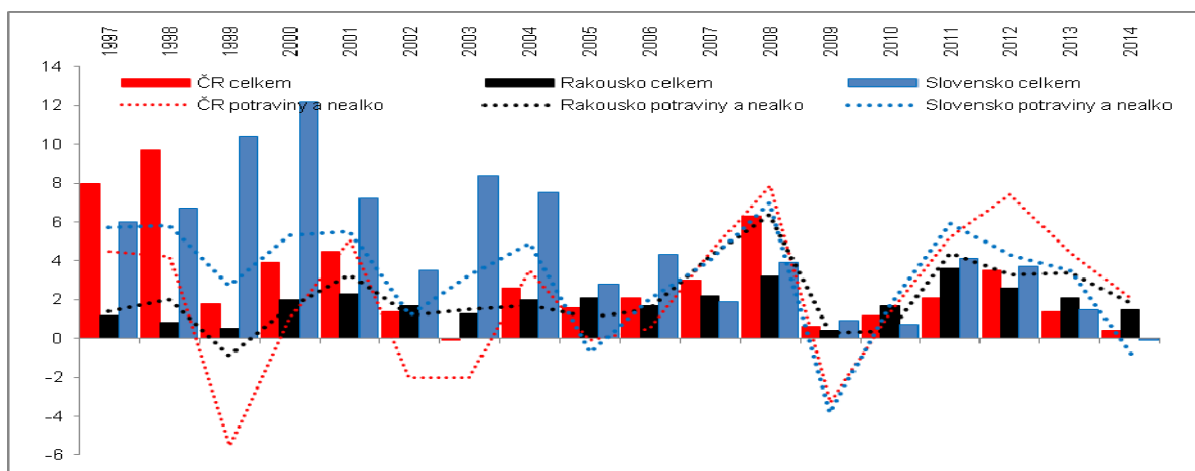
Pramen: Eurostat

Slabou úroveň spotřeby domácností v SR ovlivňoval vysoký růst spotřebitelských cen oproti inflaci v České republice a zejména v Rakousku; růst cen energií pro domácnosti byl v ČR významně rychlejší než v obou porovnávaných zemích

Slovenské domácnosti tak nesly na svých bedrech velmi významnou část transformačních nákladů své země na cestě k tržní ekonomice. Na úroveň jejich spotřeby působila vysoká inflace – podle grafu 14, který doplňuje vývoj spotřebitelských cen v ČR a SR také o pohled na spotřebitelskou inflaci v Rakousku. Na Slovensku byl meziroční růst cen v trendu po naprostou většinu sledovaného období výrazně vyšší než v ČR anebo v Rakousku. To omezovalo i ochotu domácností utrácet a ovlivňovalo výsledná tempa růstu výdajů slovenských domácností na jejich konečnou spotřebu v reálném vyjádření. Srovnání vývoje spotřebitelských cen podle harmonizovaného indexu je pro ilustraci uvedeno v grafu 14 za položky spotřeby celkem, v grafu 16 pak ještě spolu s výdajovou položkou Potraviny a nealkoholické nápoje. Slovenská inflace postupně klesala, ale nakrátko ji „zkrotila“ až krize v roce 2009 (grafy 14 a 16).

V České republice byly výdaje na konečnou spotřebu domácností ovlivňovány více než v SR nebo v Rakousku vysokým růstem cen energií (elektrina, plyn a ostatní paliva), který zpomalil až v roce 2014 (graf 15).

Graf 16: Harmonizovaný index spotřebitelských cen (položka Celkem a položka Potraviny a nealko nápoje; průměrné meziroční změny v %)

Pramen: Eurostat

3.3. Ekonomický vývoj ČR, SR a Rakouska po roce 1997

Měnová krize v roce 2007, kterou prošla ekonomika České republiky, nikoli však hospodářství Rakouska či Slovenska, vedla mimo jiné i v důsledku opatření vládní hospodářské politiky, cílící ke zmírnění této krize, k pádu české ekonomiky do recese (v roce 1997 a 1998 klesl HDP v reálném vyjádření o 0,7 %, resp. o 0,3 % podle tabulek Eurostatu v ESA2010). Ekonomika Rakouska v uvedených letech významně rostla, což potom určilo do značné míry i další vývoj srovnání prováděného v této analýze za uvedené tři země.

V letech 1997 a 1998 prošla česká ekonomika po měnové krizi recesí, ekonomika Rakouska však relativně silně rostla, dokonce více než evropský průměr

Zatímco česká ekonomika procházela v letech 1997 a 1998 recesí s meziročními poklesy výkonnosti o 0,7 %, resp. o 0,3 % v reálném vyjádření, HDP Rakouska se vyvíjel velmi pozitivně (+2,2 %, resp. +3,6 % meziročně). Rakouská ekonomika se nacházela v období 1998-2000 na vrcholu hospodářského cyklu s průměrným meziročním růstem HDP +3,5 %, což bylo více než za EU 28 nebo skupiny nejvyspělejších zemí Unie, tj. EU 15 (jejich průměrný roční růst za uvedená tři léta činil +3,3 %).

Tempem +3,5 % v průměru ročně v letech 1998-2000 rostla rakouská ekonomika pak až v letech 2005-2006; i její krizový pokles v roce 2009 byl mělký než v EU a podstatně menší než v ČR a zejména v SR

Zopakovat konjunkturální fázi s takovýmto růstem HDP se Rakousku podařilo až v letech 2005-2006 (přírůstek HDP v průměru ročně +3,5 %).

Poté však Rakousko v roce 2009 - stejně jako drtivá většina evropských zemí - čelilo ekonomické krizi, která snížila jeho HDP o 3,8 %. Bylo to zhruba stejně jako u ekonomik Nizozemí nebo Španělska. Rakousko se však vyrovnalo s krizí relativně velmi dobře (propad za EU činil 4,4 %). Ve srovnání s Českou republikou (-4,8 %) anebo Slovenskem (-5,5 %) utrpělo tedy Rakousko krizí v roce 2009 podstatně méně.

Slovensko rostlo v průměru za roky 1998-2000 ročně dokonce nepatrně méně než Česká republika - celkově byly fáze ekonomického cyklu v té době u ČR, SR a Rakouska značně asynchronní

Také slovenský růst byl již v letech 1997 a 1998, kdy českou ekonomiku ovládala recese, příznivější. V letech 1998-2000 však ale slovenská ekonomika rostla ročně v průměru o 1,7 %, což bylo oproti Rakousku relativně málo (příčinou byl velmi mírný meziroční pokles v SR v roce 1999 o 0,2 %). Zmíněný růst Slovenska o 1,7 % v průměru za roky 1998-2000 byl však dokonce nepatrně menší, než jaký vykázal za tu dobu HDP České republiky (+1,8 %), která se tedy vymanila z recese let 1997-1998 relativně dobře.⁴

Ekonomické cykly Rakouska, ČR a Slovenska tedy byly v uvedené době značně asynchronní.

3.3.1. Vývoj ve fázích let 1998-2004 a let 2004-2014

Vývoj ekonomik ČR, SR, Rakouska se v dalším pokusíme posoudit ve fázích, a to za období 1998-2004, které předcházelo vstupu České republiky a Slovenska do společného evropského hospodářského prostoru a poté za období 2004-2014, kdy tyto dvě země již byly členy EU.

3.3.1.1. Průměrné meziroční růsty ekonomik ČR, SR a Rakouska v letech 1998-2004

ČR a SR rostly za roky 1998-2004 v průměru rychleji než EU, kterou ovlivnila slabší aktivita Německa v letech 2002-2004

Tabulka 1 ukazuje, že už v letech 1998-2004 byl průměrný růst ekonomiky Slovenska rychlejší než ostatních dvou zemí. ČR docílila příznivějších přírůstků HDP než Unie jako celek (+2,5 %), kde růst ovlivnila především faktická stagnace největší evropské ekonomiky v letech 2002-2004. Německo tehdy rostlo v průměru ročně jen o 0,2 % (Itálie srovnatelně +0,7 %, Francie +1,7 %).

⁴ Hodnocení let 1993 a 1997 naráží na jistý nesoulad v číslech uváděných za Slovenskou republiku. Na stránkách Eurostatu podle ESA95 jsou u Slovenska za roky 1993-1997 prezentovány velmi vysoké meziroční přírůstky HDP v reálném vyjádření (např. již v letech 1993 a 1994 v době po rozdělení ČSFR +7,2 % a +6,2 %, v dalších třech letech pak +7,9 %, +6,9 % a +4,4 %), což vedlo za celé období 1993-1997 k průměrnému meziročnímu růstu o silných 6,5 %. Pro ČR pak činil obdobně zjištěný růst pouze 2,8 % (po letech od roku 1993 šlo o +1,2 %, +2,9 %, +6,3 %, +4,5 % a -0,9 %). Navozuje to zřejmý problém s vykazováním, neboť v tabulkách Eurostatu podle ESA 2010 již u Slovenska data do roku 1997 na rozdíl od jiných zemí uváděna nejsou. Navíc zmíněné meziroční vysoké růsty HDP SR v letech 1993-1997 neodpovídají ani datům z Historické ročenky národních účtů. Nelze tedy učinit velmi zajímavé srovnání, které by mohlo určit, jak se obě země, tj. ČR a SR, vyrovnaly v dalším vývoji svých ekonomik s rozdělením federace.

Tabulka 2: Průměrná meziroční tempa růstu HDP ekonomik ČR, Slovenska, Rakouska a EU 28 za roky 1998-2004, 2004-2014 a 1998-2014 (reálně, v %)

1998-2004 v průměru ročně	ČR	2,7 %	SR	3,4 %	AT	2,5 %	EU	2,5 %
2004-2014 v průměru ročně	ČR	2,4 %	SR	4,0 %	AT	1,4 %	EU	1,1 %
1998-2014 v průměru ročně	ČR	2,4 %	SR	3,7 %	AT	1,8 %	EU	1,6 %

Pramen: Eurostat, vlastní propočty

Rakousko v letech 1998-2004 s průměrným meziročním růstem 2,5 %...

Rakousko rostlo v letech 1998-2004 v průměru ročně o 2,5 %, tedy stejně jako rostla v té době ekonomika EU 28 a mírně rychleji než „staré“ země Unie, tj. EU 15 (+2,4 %) i uskupení zemí, které odpovídá současné struktuře a počtu zemí eurozóny (+2,3 %).

...zatímco HDP ČR rostl oproti Rakousku v průměru jen mírně rychleji, tj. +2,7 % ročně vlivem recese v roce 1998 a slabších let 1999 a 2002

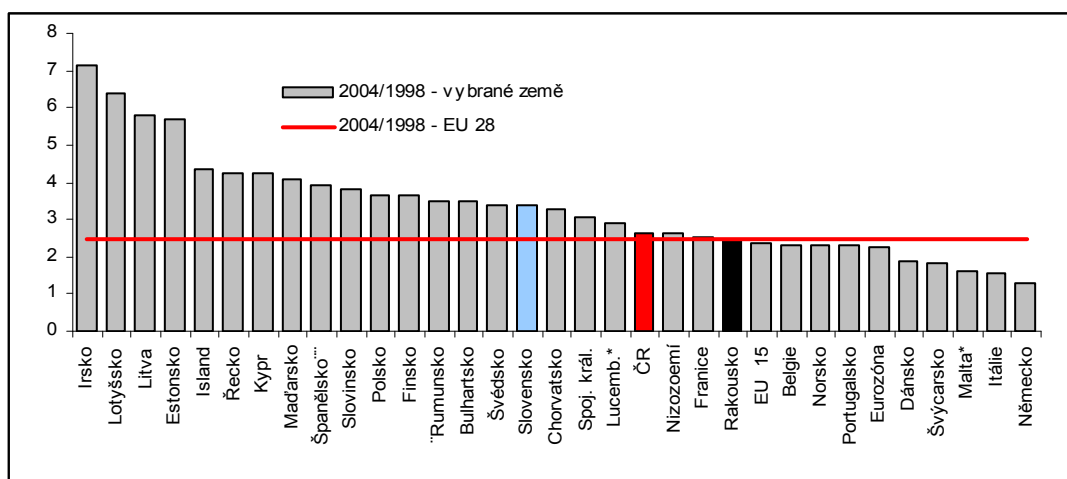
Česká republika s výrazným odstupem od ekonomické úrovně Rakouska - což by ji mělo favorizovat z pohledu nižší výchozí „vyspělosti“ báze - vykázala za roky 1998-2004 průměrný roční růst ve výši +2,7 %. Zapůsobil především velmi slušný růst české ekonomiky v letech 2003 a 2004 (+3,6 %, resp. +4,9 %). Svou „daň“ si však vybrala již zmiňovaná recese 1997-1998, neboť „abstrahujeme-li“ od těchto dvou let, rostl HDP ČR za roky 1999-2004 v průměru o 3,2 % ročně, což už bylo prakticky stejně, jako činil za tu dobu růst HDP Slovenska (+3,3 %).

Slovensko bylo zhruba v polovině žebříčku průměrných růstů HDP evropských zemí za roky 1998-2004 s tempem +3,7 %, což bylo nejvíce z trojice ČR, SR, Rakousko

Ekonomika Slovenské republiky neprošla recesí z počátku druhé poloviny 90. let, jako ekonomika České republiky a její silná dynamika v letech 2002-2004 (+4,5 %, +5,4 % a +5,3 %) vedla k průměrnému tempu ročních přírůstků slovenského HDP o 3,4 % v „předvstupním období“ 1998-2004. To pro slovenskou ekonomiku sice znamenalo první místo v trojici zemí sledovaných v této analýze, ovšem v žebříčku zemí EU sledovaných Eurostatem v datech zmíněného období bylo Slovensko až v polovině.

Rychleji rostly nejen pobaltské a balkánské země vlivem své nízké ekonomické základny, ale např. i Španělsko, Švédsko anebo Finsko a ze zemí Visegrádské čtyřky rovněž Maďarsko a Polsko. Nejvyšší ekonomickou výkonnost ukázalo za roky 1998-2004 Irsko, nejmenší průměrný přírůstek pak měla největší evropská ekonomika - německý HDP rostl v průměru ročně jen o 1,3 % (graf 17).

Graf 17: Průměrný meziroční přírůstek HDP reálně v letech 1998-2004 (v %)

Pramen: Eurostat

3.3.1.2. Průměrné meziroční růsty ekonomik ČR, SR a Rakouska v letech 2004-2014

Slovensko rostlo v průměru ročně v letech 2004-2014 nejrychleji v Evropě...

Slovenská ekonomika rostla nejrychleji oproti ČR a Rakousku zejména po roce 2004, kdy se její HDP každoročně až do roku 2014 zvyšoval o 4 %. Během těchto let byla z pohledu růstové dynamiky HDP vůbec nejrychlejší evropskou zemí (graf 18).

...díky vstupu do EI v kombinaci s uskutečněními reformami

Podle růstové dynamiky za roky členství Slovenska v EU, která byla nejrychlejší v Evropě se může zdát, že tato země ze vstupu do EU získala nejvíce. Na Slovensku však

rovněž v tomto období proběhly reformy týkající se zdravotní a penzijní oblasti i celá řada dalších reforem, především daňových či s daněmi spojených (např. zavedení kontroly odvádění DPH z tržeb přes tzv. registrační pokladny).

ČR si za roky 2004-2014 „polepšila“ v pořadí zemí EU řazených podle meziroční rychlosti růstu...

Česká republika si během let 2004-2014 rovněž polepšila, pokud jde o pozici v žebříčku zemí Evropy seřazených podle meziročních temp růstu. Zatímco v období 1998-2004 byla na 20. místě, za období 2004-2014 na 11. místě.

... i přesto, že průměrná meziroční dynamika v letech 2004-2014 byla v ČR pomalejší než za roky 1998-2004

Jistý paradox této pozitivní změny spočívá v tom, že ke zlepšení pozice v žebříčku zemí došlo i přesto, že průměrná růstová dynamika České republiky za období 2004-2014 (+2,4 %) byla mírně slabší než růstová dynamika z let 1998-2004 (+2,7 %.). Důvod lze najít v tom, že země prošla stejně jako drtivá většina zemí EU krizí v roce 2009, a to s dopadem mírně horším než průměr Unie (-4,8 % y/y proti -4,4 % y/y v EU 28). Navíc ale poznamenala ekonomiku ČR recese let 2012-2013, kterou co do délky (počtu čtvrtletí s poklesy) také naprostá většina zemí Evropy neznamenalala.

Na druhé straně vah pak co se vývoje ČR po roce 2004 týká, stojí evidentní přínosy ze vstupu země do EU projevující se odbouráním administrativních překážek obchodu, jeho rychlé tempo růstu (totéž platilo i pro SR). Přínosem byl po vstupu (opět jako pro SR) přístup k rozpočtu EU, kdy čerpání peněz především ze strukturálních evropských fondů získal kromě Prahy každý z regionů NUTS 2 v ČR a pak také pokračující příliv přímých investic reagující na zvýšení atraktivity ČR jako členské země EU.

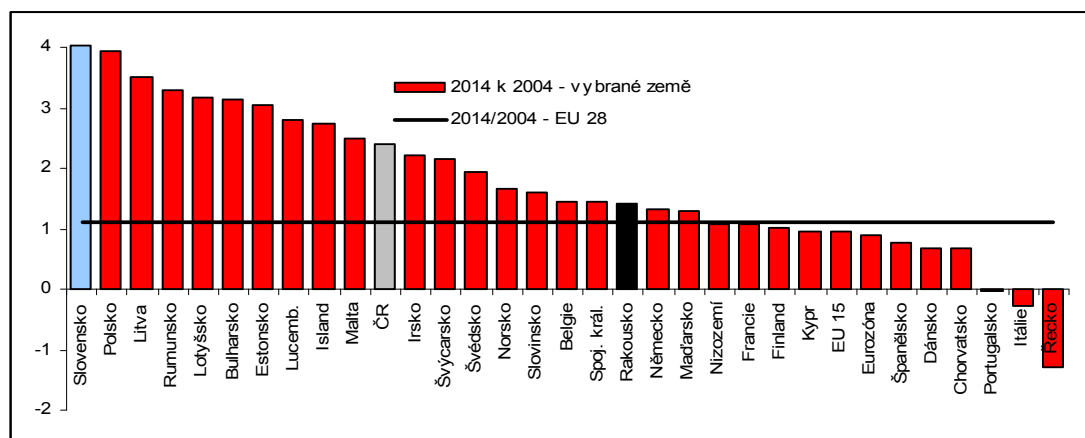
Rakousko si vedlo velmi dobře i v situaci, kdy většina starých zemí Unie i skupina EU 15 jako celek v průměru ztrácela dynamiku HDP

Výkonnost ekonomiky Rakouska je pozoruhodná v tom, že jak za období po rozšíření Evropské unie o nové země, tak i za celé období 1998-2014, rostl rakouský HDP rychleji než průměr starých zemí Unie tj. skupiny EU 15, tak i Unie jako celku tj. EU 28, i když právě celounijní tempo bylo růstu bylo „podporováno“ rychlou dynamikou vývoje ekonomik nových zemí.

Ekonomika Rakouska, stejně jako německá ekonomika těžily zřejmě ze sousedství s novými zeměmi EU - nejen co se týká exportních možností, ale i přílivem pracovníků, kteří v těchto zemích tvořili přidanou hodnotu

Pozice Rakouska se tak podle průměrných temp růstu za roky 2004-2014 v evropském srovnání rovněž zlepšila. Jestliže za roky 1998-2004 rostl HDP Rakouska průměrným tempem (+2,5 %), které ho řadilo na přelomu druhé a třetí třetiny v pořadí dynamiky evropských zemí, pak v letech 2004-2014 se Rakousko dostalo zhruba do jeho poloviny tohoto žebříčku s průměrným tempem růstu 1,4 %. Patřilo tak spolu s Německem k několika zemím Unie, kde byl v letech 2006 a 2007 významně dynamizován hospodářský růst a lze soudit, že tomu tak mohlo být i díky sousedství s novými členskými zeměmi s jejich zesílenou poptávkou po zboží z Německa a Rakouska.

Graf 18: Průměrný meziroční přírůstek HDP reálně v letech 2004-2014 (v %)

Pramen: Eurostat

3.3.2. Vývoj růstu ekonomik ČR, SR a Rakouska v letech 1998-2014

ČR byla podle průměrného meziročního růstu své ekonomiky za roky 1998-2014 v pořadí zemí EU třináctá - průměrný roční

Česká republika si v průběhu času polepšila, pokud jde o pozici v žebříčku zemí Evropy seřazených podle průměrných meziročních temp růstu. V letech 1998-2014 byla až ve druhé polovině žebříčku zemí Evropy, za období 2004-2014 pak na 11. místě. V úhrnu let 1998-2014 ji průměrný růst HDP zařadil na 13. místo v EU 28 - zůstal jak za období po

růst byl jak za roky 2004-2014, tak za celé sledované období 1998-2014 stejný, tj. +2,4 %; v naději na příznivější výsledek ji „diskvalifikovaly“ dvě období recese

vstupu do Unie, tak za celé období 1998-2014 stejný, tj. v průměru +2,4 %.

Přitom jak na počátku, tak i na konci celého sledovaného období 1998-2004 „diskvalifikovaly“ ČR pokud jde o příznivější výsledek dvě recese - ta s přesahem do roku 1997 snížila HDP ČR o 0,7 %, resp. o 0,3 % v roce 2008, recese z let 2012 a 2013 snížila meziročně výkon české ekonomiky o 0,9 % a 0,5 %. Oživení přinesl až rok 2014 (+2 % y/y), po němž následoval výrazný meziroční růst v roce 2015 se tempy HDP ve třech čtvrtletích 2015 vyššími než 4 %.

Rakousko bylo v letech 1998-2014 jednou z nejstabilnějších zemí Unie - jeho HDP začal významněji zpomalovat až v letech 2013-2014

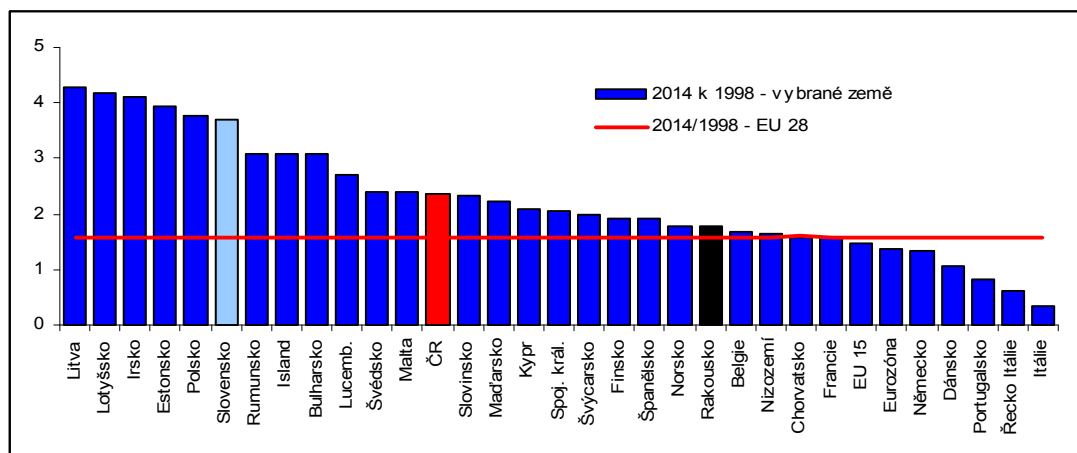
Rakousko patřilo za celé období 1998-2014 k nejstabilnějším zemím Unie s růstem vyšším než kolik činil unijní průměr (+1,8 % oproti +1,6 %). V letech 2013 a 2014 však začala rakouská ekonomika ztrácet na tempu. V roce 2013 vykázala stejně jako EU 28 jen křehký růst (+0,3 % proti +0,2 % v EU 28). V roce 2014 však již rakouská ekonomika nezachytila trend mírného oživení v EU - jejíž HDP se zvýšil o 1,4 %. Zůstala s +0,3 % růstu HDP šestou nejméně úspěšnou evropskou zemí (po Francii a klesajících ekonomikách Chorvatska, Itálie, Finska a Kypru).

Úspěch Slovenska – příliv zahraničního kapitálu do konjunkturálních odvětví, provedené klíčové reformy a uvolněná fiskální politika

Slovensko je jednou z neúspěšnějších evropských ekonomik, co se vývoje HDP týká. Těžilo podobně jako pobaltské země z relativně nižší výchozí báze ekonomické vyspělosti, oproti nim však bylo i co se týká výše rozebíraného HDP na obyvatele v paritě kupní síly na vyšší úrovni. Mohlo těžit – podobně jako Česká republika – z přílivu zahraničního kapitálu do konjunkturálních odvětví. Mezi ně patří především výroba aut a její struktura podle typů, resp. tříd těchto vozů a značek, což umožnilo bez ještě hlubší újmy přečkat krizi v roce 2009, která se projevovala i významně oslabenou poptávkou po těchto typech komodit.

Spolu s provedenými reformami⁵ a relativně uvolněnou fiskální politikou (jak bude z dalšího rozboru zřejmé) umožňovaly peníze vkládané státem do slovenské ekonomiky dynamizovat i její růst.

Graf 19: Průměrný meziroční přírůstek HDP reálně v letech 1998-2014 (v %).

Pramen: Eurostat

⁵ Již v roce 1999 a pak v roce 2002 proběhla na Slovensku reforma veřejné správy. K dalším změnám levicově laděný časopis Stern v článku „Vzorová neoliberální země“ v polovině roku 2005 napsal: „Daň ve výši 19 % platí pro všechny soukromé i korporátní příjmy, dividendy nejsou daněny.. Pracovní právo bylo přetvořeno k favorizaci podnikání, stejně jako sociální a penzijní systém. Tím se Slovensko stalo přitažlivé nejen pro velké koncerny, ale i pro menší firmy v sousedních zemích, což přimělo např. Rakušany k urychlenému a výraznému snížení daní, aby firmy neodcházely přes řeku Moravu (tj. slovenskou hranici).“ Rakousko snížilo daň ze zisků právnických osob na 25 % z předchozích 34 %. Americký Business Week z července 2005 si povšiml jednoho z nejvyšších poměrů na světě, co se týká počtu vyrobených automobilů na počet obyvatel Slovenska. Regionální Pittsburgh Post Gazette přinesl reportáž z košických železáren a jiných zahraničních investic s poznámkou o vysokém růstu hodinové mzdy slovenského ocelářského dělníka. Hlavní ekonom Deutsche Bank, profesor Norbert Walter, dokonce doporučoval slovenský daňový model jako vzor pro Německo. Ekonomické reformy přispěly k většímu renomé Slovenska mezi zahraničními investory (BASF, VW, Peugeot-Citroen, Kia). Reforma slovenské ekonomiky nebyla zahájena koordinovaně, ale probíhala v daných sférách. Největší změny nastaly v daňové oblasti a ve veřejných rozpočtech, v sociálním systému, na trhu práce, v penzijním systému, ve zdravotnictví a ve financování školství (mimo vysokých škol). Byla vidět snaha slovenské vlády zavádět tržní vztahy i do tzv. veřejných služeb a také „institucionalizace“ reformem (vznikl Institut pro ekonomické a sociální reformy, Institut pro veřejné otázky, později Rada pro rozpočtovou zodpovědnost, aj.).

3.3.3. Výkonnost ekonomik ČR, SR, Rakouska k bázím let 1998 a 2004

Z porovnání vývoje k základu roku 1998 vyplývá,...

Kromě rozboru meziroční dynamiky a jejich průměrných hodnot za HDP České republiky, Slovenska a Rakouska existuje i možnost hodnotit úspěšnost jejich ekonomického vývoje sledované tímto ukazatelem také přírůstkem k určitému období. Zachovejme tedy způsob analýzy z předchozí kapitoly a pokusme se zjistit přírůstky HDP tří sledovaných zemí (spolu s porovnáním k přírůstkům za EU 28) k základu let 1998 a 2004. Výsledky ukazuje tabulka 3.

... že výkonnost ČR, SR i Rakouska byla do roku 2014 lepší než výkonnost EU 28 jako celku

Jestliže hospodářství EU 28 zvýšilo svůj výkon v roce 2014 proti výkonu v roce 1998 o více než čtvrtinu (+26,3 %), pak všechny tři země sledované v této analýze tento procentní přírůstek překonaly. Nejvíce Slovensko, jehož HDP byl v roce 2014 vyšší proti roku 1998 o plné tři čtvrtiny (+76,3 %). Tempo celé Unie tedy slovenský HDP svoji a dynamikou překonal třikrát.

Slovenský HDP byl v roce 2014 o tři čtvrtiny vyšší než v roce 1998 a český HDP o polovinu

Výkonnost České republiky stoupla během let 1998-2014 také velmi výrazně, i když ne s takovou intenzitou jako v případě Slovenska. Její HDP byl v koncovém roce 2014 o téměř polovinu vyšší (+48,3 %) než v roce 1998 a jeho přírůstek byl v porovnání s přírůstkem za EU 28 vyšší dvakrát.

Rakousko zvětšilo svůj HDP v roce 2014 proti roku 1998 zhruba o třicet procent, tj. mírně více než činil přírůstek EU

Nárůst rakouského HDP v roce 2014 se ve srovnání s rokem 1998 byl vyšší o téměř třetinu (+29,3 %) i když se zdá, že proti nárůstu za celou Evropskou unii 28 (+26,3 %) nejde o zvýšení významné, je při pohledu na unijní žebříček zřetelně vidět, že Rakousko zvýšilo svůj HDP více než dalších sedm nejvyspělejších zemí skupiny EU 15, jako je např. Německo, Francie, Nizozemí či Dánsko aj. (naopak méně než např. Irsko s +80 %, Švédsko se 42,9 % anebo Spojené království s 36,1 %). Nárůst výkonnosti Rakouska za zvolné období je stejný, jako vykazalo ze skupiny nejvyspělejších evropských zemí např. Finsko (+30 %) nebo Belgie (+29,9 %).

Z tohoto pohledu je tady možno hodnotit zlepšení ekonomické výkonnosti Rakouska za roky 1998-2014 jako významné.

Tab. 3: Výkonnost ekonomik ČR, SR, Rakouska a EU 28 podle HDP reálně v roce 2014 k bázím let 1998 a 2004 (v %)

Index 2014 k 1998	ČR	148,3 %	SR	176,3 %	AT	129,7 %	EU	126,3 %
Index 2014 k 2004	ČR	123,0 %	SR	145,8 %	AT	113,6 %	EU	109,7 %

Pramen: Eurostat, vlastní propočty

Rozšíření EU o deset nových zemí v květnu 2004 a následné přijetí Bulharska, Rumunska a naposledy Chorvatska mělo vliv nejen na nové, ale i na staré země Unie

Tabulka 3 dále porovnává zlepšení, které vykazaly země v důležitém časovém úseku pro celou evropskou ekonomiku, a sice období významného zvětšení společné evropského hospodářského prostoru o nové země (nepočtenější skupina v květnu 2004 přijetím deseti nových kandidátských zemí, později přijetím Bulharska a Rumunska zatím posledním novým členem EU je Chorvatsko).

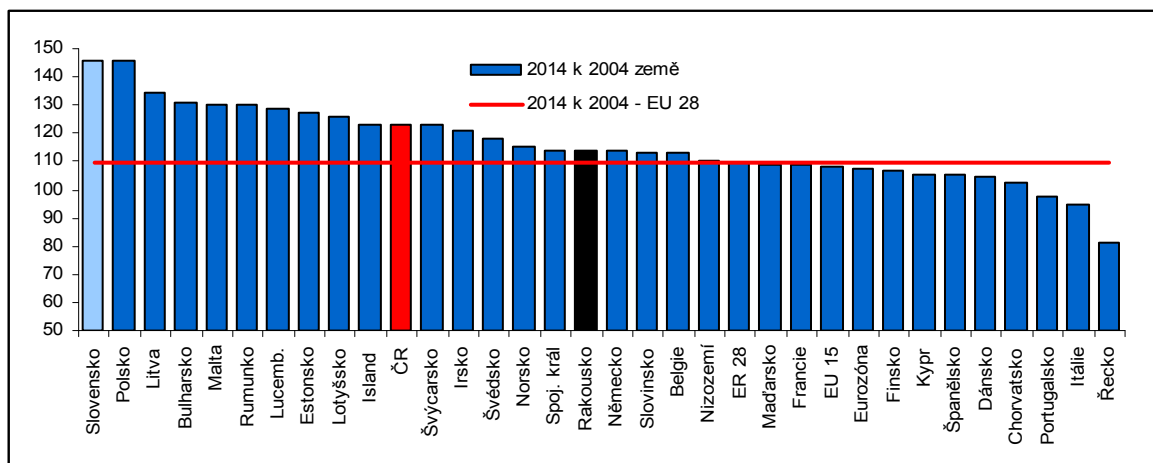
Toto rozšíření významně ovlivnilo hospodářský vývoj nejen zemí, které do EU čerstvě vstoupily, a to hlavně podle míry otevřenosti jejich ekonomik. Zapůsobilo také na vývoj ve starších členských zemích Unie. V logice věci tempo vývoje nových zemí narůstalo a v kontrastu k tomu tempo ekonomik starých zemí v úhnu velmi mírně klesalo.

Pokud jde o největší přírůstky HDP v roce 2014 proti roku 2004, patřilo mezi TOP 10 celkem devět nových členských zemí a nejuspěšnější bylo Slovensko

Avšak o síle efektu, který mělo pro nové země Evropské unie jejich členství od roku 2004, vypovídá pořadí podle přírůstku HDP v roce 2014 proti roku 2004 (graf 20) jen zčásti. V první desítku zemí EU podle výše tohoto přírůstku je devět zemí ze skupiny nových členů Unie. Česká republika tuto desetičlennou skupinu uzavírá s přírůstkem HDP v roce 2014 proti roku 2004 o +23 %, Slovenská republika dokonce celý žebříček evropských zemí vede s dosaženým přírůstkem ve výši +45,8 %.

Graf 20: Zlepšení výkonnosti evropských ekonomik podle změny HDP v roce 2014 proti roku 2004 (index 2004=100)

Pramen: Eurostat

Vysoké průměrné růsty slovenské ekonomiky jsou spojeny s její volatilitou

Silnou volatilitu slovenské ekonomiky, ústící však do vysokých průměrných růstů za celé období 1998-2014 a zejména let 2004-2014, ukazuje graf 22. Je z něj patrná i skutečnost, že Rakousko neprošlo v posledních letech recesí, ani mírnou zaznamenanou v úhmu za evropská uskupení v roce 2012 (-0,5 % y/y v EU 28, -0,6 % v EU 15 a -0,9 % v eurozóně), a logicky ani delší, podobnou té, kterou vykazovala česká ekonomika (-0,9 % v roce 2012 a -0,5 % v roce 2013).

Největší vliv měl vývoj v letech 2004-2014 na celkové přírůstky HDP za roky 1998-2014 v případě Slovenska – jeho celkový přírůstek ovlivnil ze 60 %

Chceme-li vědět, jak participoval vývoj (přírůstek) po roce 2004 na celkovém přírůstku HDP zemí za časovou řadu 1999-2014, a tedy z jiného doplňujícího pohledu zjistit, jak mohlo členství v EU pomoci hospodářskému vývoji v nových zemích s nejrychlejšími přírůstky. Je však jasné, jako v případě Slovenska, že příčin může být podstatně širší spektrum. Pokusme se kvantifikovat tento vliv.

V případě Polska se podílel přírůstek HDP za roky 2004-2014 na přírůstku za období 1998-2014 také silnými 58 %,...

Největší vliv měl vývoj v období 2004-2014 na celkovém přírůstku HDP za roky 1998-2014 u desítky zemí s největším pozitivním posunem v HDP, mezi nimiž je devět nových členských zemí, v případě Slovenska. Tam se přírůstek po roce 2004 podílel na celkovém přírůstku HDP za roky 1998-2014 plnými třemi pětinami, tj. z 60 %. Vyšší než poloviční byl tento vliv i v Polsku (celkový přírůstek byl posílen vývojem po roce 2004 z 57,5 %).

V Bulharsku, které vstoupilo do EU později, však také z více než poloviny posílil HDP za roky 1998-2014 právě přírůstek za samotné období 2004-2014 (z 51,5 %). Pro tyto tři země tak byl vývoj po roce 2004 rozhodující.

...v ČR necelou polovinou a v pobaltských zemích třetinou

V ČR se přírůstek HDP v období počínající vstupem do EU podílel na nárůstu za roky 1998-2014 také téměř polovinou (ze 47,5 %). O něco méně pak v Rumunsku (ze 44,1 %). Pro tuto zemi však platí stejně jako pro Bulharsko, že benefitů z členství mělo možnost využít až později. Přesto již po celé období 2004-2014 rostly jejich ekonomiky tak, že vygenerovaly významný příspěvek k celkovému přírůstku HDP za roky 1998-2014.

Naopak pobaltské země rostly zřejmě rychleji již v období 1998-2004, neboť u nich byl přírůstek HDP v době po získání členství v EU k celkovému růstu za roky 1998-2014 jen zhruba třetinový - v Estonsku 34,2 %, v Lotyšsku 31,6 %. V Litvě představoval 40,4 %.

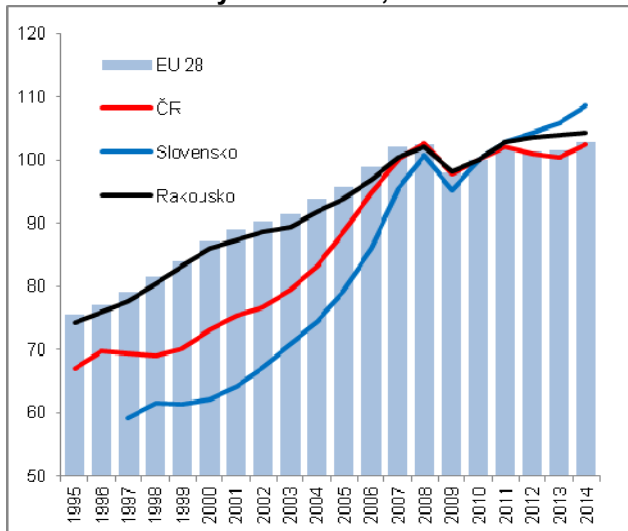
Vývoj po roce 2004 byl příznivý nejen pro nové členské země EU, ale překvapivě příznivý i pro Rakousko a zejména Německo

Rakousko je velmi překvapivým příkladem toho, jak vývoj po roce 2004 výrazně ovlivnil ve vyspělé zemi EU celkový přírůstek HDP. Přírůstek rakouského HDP za toto poslední desetiletí totiž ovlivnil nárůst za celé období 1998 téměř polovinou (ze 48,5 %), tedy zhruba stejně jako v České republice anebo v Bulharsku. Nelze zde přitom hovořit o vlivu slabší ekonomické základny. Ještě markantnější je příklad Německa, kde činil podíl přírůstku HDP za let 2004-2014 na přírůstku za celé období 1998-2014 plných 62,3 %. Bylo to dokonce více, než v případě Slovenska (60 %) s jeho nejrychleji rostoucí

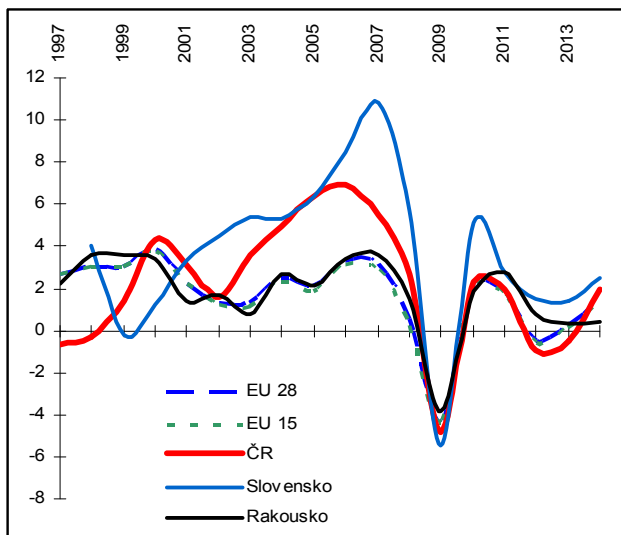
evropskou ekonomikou v letech 2004-2014.

Je zřejmé, že rozšíření EU od roku 2004 bylo významně prospěšné pro nové státy. Ale zjištěné proporce za Rakousko a zejména Německo ukazují, jak významný mohla mít tato změna vliv na některé z nejvyspělejších starých zemí Unie. Svou nemalou roli hraje okolnost, že Rakousko a Německo sousedí s novými členskými zeměmi a jejich pracovní trh byl a je tedy pro tyto nové země atraktivní.

Graf 21 Přírůstky HDP reálně, index 2010=100

Graf 22 Meziroční změny HDP (reálně, v %)

Pramen: Eurostat

Od roku 2010 do roku 2014 diverzifikované nárůsty HDP – ČR jen +2,5 %, Rakousko +4,3 % a Slovensko +8,6 %; rok 2015 se silným růstem české ekonomiky může její dosud horší výsledek „narovnat“

V závěrečném období z pohledu této analýzy, tj. za poslední čtyři roky od roku 2010, lze pozorovat významnou diverzifikaci růstů v ekonomikách České republiky, Slovenska a Rakouska (graf 21 zachycující vývoj HDP těchto ekonomik k bázi roku 2010). Zatímco slovenský HDP pokračuje po propadu v roce 2009 stabilně v relativně silném růstu a rakouská ekonomika i se znatelným oslabením v letech 2013 a 2014 také, český HDP stoupl proti roku 2010 o pouhých 2,5 %. Rakouský HDP přitom narostl o 4,3 % a slovenský dokonce o 8,6 %. Tyto proporce, pro ČR nelichotivé, zřejmě poněkud narovná příznivý vývoj české ekonomiky v roce 2015.

Členství v EU dynamizoval růst ekonomik po roce 2004, nemůžeme však přesně říci, jak na růsty za toto období působil právě tento vliv

Pokus porovnat ekonomický vývoj v letech 2004-2014 s ekonomickým vývojem za celé období 1998-2014 ukazuje zejména na příkladu Rumunska a Bulharska, že klíčový vliv na dynamizaci růstu ekonomik nových členských zemí nelze přisuzovat jen členství v EU již od roku 2004. Více k tomu poví analýza kapitoly 4 o struktuře růstu vybraných ekonomik ČR, SR a Rakouska podle složek výdajové strany HDP a také kapitola 5 o struktuře ekonomik zmíněných zemí podle váhy jednotlivých odvětví.

